

*Jó volna most, az ősz szelíd ködébe veszte,
mint agy halász, ki már minden halat kifog:
mélázni s látni jól, milyen muló az eszme
s milyen meddő a tett, mit tudni bús titok.*

*De merre tűnt a kedv, mely rózsá rügybe pattan,
a zord zsidó harag s a bölcs görög derű?
Tengermélyben lakunk, hináros ázalagban
és éltünk szimpla lett s halálos egyszerű.*

*S tudjuk szeretni már s becsülni is a bölcs ég
igazi javait, miket még ad a lét:
a kenyeret, a bort, a föld s a fák gyümölcsét,
s a Szajnapart kövén a lomb okker színét.*

*Barátunk lett a nap, a fű a dús ligetben,
vad öcskösünk a szél, hugunk a százi lég,
s kincsünk a fiastyúk, mit éjszaka éretlen
szőlőgerezd gyanánt emel fölénk az ég.*

*Mert éjjel indulunk bolyongni, kósza lelkek,
mint vak csatorna-nép, melyet megvert az Ur,
s míg a kóbalt kék fény cinkos homálya elfed
fejünk lecsuklik és lábunk a szennybe tőr.*

*Igy baktatunk, talán hulló csillagra várván,
sötét kövek mentén, sok régi-régi holt,
míg vén kandúr bolyong a torz kémények árnyán,
s a szürke pléhtetőn, hol sakkozik a hold.*

(Páris, 1939 szeptember)

OROSZORSZÁG GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE *

Irta: A. ABRAMSON

Az oroszországi kormányzópart múlt év márciusában tartott XVIII. kongresszusa számbavette a második orosz ötéves terv eredményeit és megállapította a harmadik terv (1938—1942) irányvonalait. Az itt elhangzottak elsősorban az Oroszország lakosságának rétegződésében beállott mélyreható változásokra mutattak rá. Megállapítják, hogy az októberi forradalom nemcsak a régi uralkodó osztályokat szüntette meg,

* Megjelent a Népszövetség mellett működő Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (Bureau International du Travail) hivatalos közlönyében: Revue Internationale du Travail, Geneve. Vol. XLI. No. 2. Février 1940.

anem alapjaiban megváltoztatta Oroszország egyéb társadalmi rétegeinek viszonyát is. A kolhoz rendszer bevezetése, mely ma uralkodó a szovjet mezőgazdaságban, a legátfogóbb gazdasági kísérlet 1917 óta. Ez a rendszer a falusi lakosság magánérdekeinek és a kollektív érdekeknek összehangolását hivatott megteremteni, valamint racionalizálni a mezőgazdaságot. Jóllehet, a kolhozok ma már a Szovjetunió egész területét behálózzák, a földműves tömegeknek ehhez a rendszerhez való lelki alkalmazkodása még igen sok feladatot ró a nemzetgazdaság vezetőire. Hasonlóképpen fontos kérdései vannak a szovjetiparnak is. A legjelentősebbek ezek közül a különböző ipari ágak összehangolása, a rendelkezésre álló eszközök jobb kihasználása, az egyéni termelés növelése, a termelés földrajzi elosztásának racionalizálása, stb.

A lakosság rétegződése

Oroszország lakosságának rétegződésében nagy változásokat idézett elő az első és második 5 éves terv iparosítása, valamint a mezőgazdaság kollektivizálása.

Az 1939 január 17.-i népszámlálás szerint a Szovjetunió lakossága 170.467.186, az 1926 december 17.-i népszámlálás 147.027.915 lakosával szemben. Legszembetűnőbb a változás a falusi és városi lakosság arányában. Míg 1926-ban a városi lakosság száma 26.314.114, azaz az összlakosság 17.9 százaléka volt, a falusi lakosságé pedig 120.713.801, vagyis 82.1 százalék, addig 1939-ben a városi lakosság száma 55.909.908, azaz 32.8 százalékra emelkedett a falusi lakosság 114.557.278, azaz 76.2 százalékkal szemben.

Csaknem mindegyik orosz város — különböző mértékben — megérezte ezt a változást. Moszkva lakossága pl. 2 millióról 4.1 millióra, Leningrád 1.7-ről 3.2 millióra, Kiev 514 ezerrel 846 ezerre emelkedett. Vannak központok, melyeknek lakossága megkétszereződött, ezenkívül egészen új városok keletkeztek az Ural, a Távkelet és a Sarktenger vidékén levő ipari központok körül.

Még szembeötlőbbek azok a változások, melyek a lakosság társadalmi állapotában következtek be. A gazdasági változtatások következtében teljesen új társadalom született Oroszországban. Erről a változásról ad képet a *Socialisticeskoje Stroitelstvo SSSR. 1933-1938.* (A szocialista építés a Szovjetunióban 1933-1938) című Moszkvában kiadott statisztikai gyűjtemény. E szerint a mai orosz társadalom összetétele a következő:

	1928	1934	1937
Munkások és alkalmazottak — — —	17.3	28.1	34.7
Az állami mezőgazdasági üzemek (szovhozok) és traktor, valamint egyéb mezőgazdasági géppálmások alkalmazottai (az előző számban már bennfoglaltatnak) — — — — —	(1.5)	(3.2)	(3.2)
Kolhoztagok (beleértve a szövetkezeti-tag mesterembereket is) — — — — —	2.9	45.9	55.5
Egyéni gazdasággal rendelkező parasztok és nem szövetkezeti-tag mesteremberek — — — — —	72.9	22.5	5.6
Tőkésék — — — — —	4.5	0.1	—
Kulákok (az előző százalékszámából) — — — — —	(3.7)	(0.09)	—
Egyéb kategóriák (tanulók, katonák, nyugdíjasok stb.) — — — — —	3.4	3.4	4.2

Amint látható 1937-ben a lakosság nagy többsége (94.4 százalék) munkásokból, alkalmazottakból, kolhozistákból és azok családjáiból, tehát olyan elemekből tevődik össze, akik a szocialista gazdaságban dolgoznak vagy szorosan ahhoz kötöttek. A magángazdálkodást űző parasztok és nem szövetkezeti-tag mesteremberek alig 6 százalékát teszik a lakosságnak. Az 1938-ban bevezetett új adó, mely ezt a mezőgazdasági kategóriát érintette, mára ezt a százalékszámot is valószínűleg csökkentette.

Az első és második öt éves tervnek a lakosság rétegződésében létrehozott változtatásait egy széles, új típusú parasztréteg kialakulása jellemzi (a kolhoz-paraszságé), valamint az alkalmazottak számának gyors növekedése, akiknek száma az 1932. évi 22.9 millióról 1937-ben 26.9 és 1938-ban 27.8 millióra emelkedett. Becslések szerint a harmadik tervgazdaság végére az alkalmazottak számának mintegy 21 százalékkal kell meghaladnia az 1937. évi összeget, ami körülbelül 5 millió emelkedést jelent. Elsősorban a kolhoz-paraszság az, amelynek ki kell egészítenie az ipari munkásság számát. Sztalin, beszámolójában nyílt felhívást intézett a kolhozokhoz, hogy évenként másfél millió kolhozistát adjanak a fejlődő szovjetiparnak.

Ezeknek az elemeknek az ipari élet számára való előkészítése, a mezőgazdasági fiatalság technikai nevelése jelentős kérdése a Szovjetunióknak. Ugyancsak jelentős kérdés a tartalék munkások észszerű elosztása is.

A nagyszámú vállalat, új közlekedési vonalak és új termelési központok megteremtésére irányuló tervek szükségessé teszik a munkásság jelentős helyváltoztatását, az ország keleti részének ipari fejlődése pedig megfelelő számú munkásság áttelepítését igényli. Nem meglepő tehát, hogy a munkásság kelet felé való terelésének megszervezését különösképen hangsúlyozták a XVIII. kongresszuson. Az ezóta folyó élénk sajtó és rádió-propagandának, mely az európai Oroszország mezőgazdasági területeiről a kelet felé való vándorlást célozza, valamint a számtalan kormányintézkedéseknek eredményét, melyek ezt a mozgalmat elősegíteni igyekeznek, még nem lehet pontosan fejmérni.

Ha jelentős kérdés is a lakosság rétegződésének megváltoztatása vagy egészséges földrajzi elosztása, a központi kérdés, mellyel a Szovjetunióknak a forradalom kezdetétől fogva számolnia kell, az új társadalom vezetőkereteinek a kialakítása. A kolhoz-paraszság, az ipari alkalmazottak milliói valójában nem valósíthatják meg a gazdasági terveket és nem alkalmazhatják a párt és a kormányzat által megkivánt direktívákat, csak abban az esetben, ha erre előkészítették, nevelték és vezetik őket. Ez az új szovjet-intelligencia hivatása.

Molotov rámutatott ennek a részben paraszti, részben az ipari munkásságból kifejlődött új társadalmi rétegnek jelentőségére, mely elsősorban a vállalatok és ipari intézmények vezető rétegeiből, valamint a kollektivizált mezőgazdasági termelés vezetőiből áll. 1937 januárjában a vezető rétegek összetétele a következő volt:

Közigazgatási, közművelődési és közegészségügyi intézmények főnökei — — — — —	450.000
Az állami ipari vállalatok, műhelyek és szolgálatok igazgatói és vezetői (helyetteseikkel együtt) — — —	350.000

Kolhoz elnökök, helyetteseik s a kolhozok állattenyésztő farmjainak vezetői	582.000
Mezőgazdasági gép- és traktorállomások igazgatói, szovhoz igazgatók és a szovhozok állattenyésztő farmjainak vezetői	19.000
Termelő szövetkezetek vezetői	40.000
Raktárigazgatók és vezetők	250.000
Vendéglők és egyéb közlelmezési vállalatok igazgatói és vezetői	60.000
összesen: 1.751.000	

Ez az 1.751.000 ember egyébként csak a felső és közép vezető réteget jelenti. Orosz felfogás szerint az intelligencia rétege jelentékenyen nagyobb. Ide tartoznak az összes mérnökök, technikusok, tanítók, orvosok, orvosi segédszemélyzet, könyvelők, stb. Az alábbi, ugyancsak Molotov előadásából vett táblázat, e réteg 1937 januári összetételét mutatja:

Vállalatok, intézmények, műhelyek, szovhozok, kolhozok stb. főnökei	1.751.000
Mérnökök és építészek (vállalatok és műhelyek vezetőin kívül)	250.000
Középfoku technikai személyzet (technikusok, munkavezetők, erdészek, állomásfőnökök stb.)	810.000
Képzett mezőgazdák (agronómok)	80.000
Egyéb mezőgazdasági technikai személyzet (földmérők, mezőgazdasági- és állattenyésztési technikusok stb.)	96.000
Szellemi munkások (egyetemi tanárok, felsőbbfoku tanintézetek tanítószemélyzete)	80.000
Tanítók	969.000
Kultur munkások (ujságírók, könyvtárosok, klubigazgatók stb.)	297.000
Művészek	159.000
Orvosok	132.000
Orvosi segédszemélyzet (segédorvosok, szülésznők, ápolónők)	382.000
Nemzetgazdák, statisztikusok	822.000
Könyvelők	1.617.000
Igazságügyi és ügyészégi munkások (bírák, ügyészek, vizsgálóbírák stb.)	48.000
Felsőbbfoku tanintézetek tanulói	550.000
Egyéb intellektuális kategóriák (beleértve a katonai intelligencia)	1.550.000
összesen: 9.591.000	

Ez a 9.6 milliónyi intelligencia, családjával együtt 13-14 százaléka az összlakosságnak. Molotov szerint a munkásosztálynak a mérnökök és technikusok nivójára való felemelése egyik célja a Szovjetunió szociálpolitikájának. Bizonyos, hogy évtizedek kellenek „a kézi és szellemi munka között fennálló különbségek“ kiküszöbölésére. Molotov úgy véli, azonban, hogy a Szovjetunió eredményesen halad a végső cél felé s hogy a harmadik 5 éves terv az országot egy lépéssel közelebb viszi kitűzött céljához.

A mezőgazdaság fejlődése

A második 5 éves terv bevezetése teljes mezőgazdasági forradalommal kezdődött, melynek társadalmi hatásai erősségükben csak az 1917 októberi eseményekkel hasonlíthatók össze, jóllehet a Szovjetunió vidéki

életének alapokmányát, a kollektivizált mezőgazdasági termelést illető szabályzatot csak 1935-ben tették közzé.

A kolhozokra vonatkozó szabályzat előírja úgy a paraszti magántulajdonban levő földek, mint a különböző termelőeszközök köztulajdonba való vételét. Rendelkezik afelől, hogy a kollektív termelésből való részesedés, melynek egy részét kötelezően az államnak szolgáltatják be, mindenki végzett munkájának minősége és mennyisége arányában történik. A kolhozok vezetőit maguk a kolhoz tagjai választják. A szabályzat vidékek szerint a kolhoztagok magántulajdonában hagy 0.25-1 hektár földet, melyet a parasztok saját szükségleteikre használhatnak fel. Általában a traktorok és egyéb mezőgazdasági gépek nem a kolhozok tulajdonai, hanem a gép és traktor állomásoké, melyek valóságos segítő szervei a szovjet mezőgazdaságnak. Ezek az állam által fenntartott állomások javadalmasítás ellenében elvégzik a kolhozok területén előadódó olyan munkákat, melyek mechanikai erőt igényelnek. Említsük meg végül, mint a szovjet mezőgazdaság harmadik típusát, az állami mezőgazdasági üzemeket, a szovhozokat, melyeknek rendeltetése, hogy például szolgáljanak a kolhozok számára termelékenység és hozam tekintetében.

A szovjet mezőgazdaság kollektivizálása csaknem teljes mértékben kiküszöbölte a parasztok egyéni termelését. Míg pl. a kolhozok által gabonával bevetett földek az 1933. évi 75 millió hektárról 1938-ban 92 millió-ra emelkedtek, az egyéni parasztgazdaságok ugyanezen idő alatt 15.7 millióról 600 ezer hektárra csökkentek s így alig 0.6 százalékát teszik a művelt területeknek. Ami az ipari növények termelését illeti, az egyéni parasztgazdaságok jelentősége Sztalin szerint zéróra csökkent. Ma a 242.400 kolhoz uralja a szovjet mezőgazdaságot. Ezek 1938 július 1-én 18.8 millió parasztgazdaságot egyesítenek, ami 93.5 százaléka az összes termőföldeknek.

A XVIII. kongresszus előtt a szovjet sajtóban az ország minden részében tényleges mezőgazdasági közösségek létesítésére irányuló törekvés kapott hangot, mely többek között a kolhoztagok egyéni tulajdonainak megszüntetését követelte, amit az 1935. évi szabályzat megengedett. Végső megállapításaiban a népbiztosok tanácsának elnöke visszautasította ezeket a törekvéseket és hangsúlyozta, hogy szükséges a kolhozokat az egész harmadik 5 éves terv idejére jelenlegi állapotukban fenntartani.

A földek kollektivizálását, mely valójában már a második 5 éves terv folyamán megtörtént, követte a mezőgazdasági termelés gépesítésének jelentékeny kifejlődése. A parasztok addig használt eszközeit és kezdetleges szállítási módozatait egyre inkább felváltották a traktorok, az arató-cséplő gépek (kombájnok), teherautók, lokomobilok, stb. Így a traktorok száma az 1933. évi 210.900-ról (3,209.200 HP) 1938-ra 483.500-ra (9.256.200 HP.) emelkedett. A gépállomásokhoz tartozó traktorok jelenleg a kolhozok birtokában levő földeknek mintegy háromnegyed részét munkálják meg. A traktorok száma egyébként jelentékenyebben növekedett a traktorállomásokon, mint a szovhozokban és egyéb kiegészítő gazdasági vállalatokban. 1933-hoz viszonyítva az előbbieknél növekedése 219.8 százalék, míg az utóbbiaké csak 7.2 százalék. Ami az arató-cséplőgépeket illeti, számuk a második 5 éves terv alatt még jelentékenyebben emelkedett, mint a traktoroké. Az 1933. év végén üzemben le-

vő 25.400-ról 153.500-ra 1938 végére.

Említsük meg végül, hogy a gép és traktorállomások száma az 1934. évi 2900-ról 1938-ra 6.350-re emelkedett s a harmadik 5 éves terv még 1500 ilyen új állomás létesítését vette tervbe.

Nem ugyanez történik az állami mezőgazdasági üzemekben. 1934-ben több gabonatermelő szovhozot (melyeknek némelyike hatalmas méretű, 200-250 ezer hektár volt) felosztottak. Ugyanakkor ezeknek a termelési egységeknek számát fokozatosan csökkentették: az 1932. évi 4.337-ről 1937-ben 3.992-re és 1938-ban 3.961-re. Végül az utóbbi 2 év alatt nagy területeket vettek el a szovhozoktól és adták át a szomszédos kolhozoknak.

A mezőgazdasági rendszer gyökeres változásainak eredményeiről ad képet a következő táblázat:

Termékek	M i l l i ó m á z s á k b a n						Az 1938-as emel-
	1913	1934	1935	1936	1937	1938	kedés 1913-hoz viszonyítva
Gabona	801.0	894.0	901.0	827.3	1.202.9	919.9	118.6 %
Nyersgyapot	7.4	11.8	17.2	23.9	25.8	26.9	365.5 „
Len (rost)	3.3	5.3	5.5	5.8	5.7	5.46	165.5 „
Cukorrépa	109.0	113.6	162.1	168.3	218.6	166.8	153.0 „
Olajnövények	21.5	36.9	42.7	42.3	51.1	46.6	216.7 „

Amint látható, az ipari növények, gyapot és olajnövények termelése növekedett a leggyorsabban. Sokkal kisebb volt a növekedés a gabonafélékben. 1938-ban egyébként a gabonatermelésnek komoly nehézségekkel kellett megküzdenie a Volga vidéki és a környező területeken beállott szárazság miatt. A termés ennek ellenére magasabb volt az 1934-1936. éviéknél, ha alatta is maradt az 1937-es termésnek, mely egyébként is rekord év volt. A központi és a délkeleti vidékeken előálló szárazságok elleni küzdelem fontos feladata a Szovjetunióknak. A harmadik 5 éves tervben szerepel a Kujbisev (Samara) vidékén felállítandó két hidroelektrikus központ is. Ezek az állomások 3.4 millió kilowatt energiát szolgáltatnának. A Kujbisev körül megkezdett munkálatoknak célja megoldani a jövőre nézve a szárazság által sújtott területek öntözését.

A Szovjetunió törekvései között egyike a legfontosabbaknak az, amely lehetőség szerint függetleníteni akarja a mezőgazdasági termelést az idő viszontagságaitól, racionalizálni a talaj javítását és kiküszöbölni a termés egyrésznének elvesztését. Ennek a programnak megvalósítása lehetővé teszi a harmadik 5 éves terv kitűzött céljának elérését: 8 milliárd pud gabona termést, ami hektáronként 13 mázsa az 1933-37. évi 9.1 mázsával szemben.

Jegyezzük meg, hogy Sztalinnak a XVIII. kongresszuson tartott beszámolója szerint az ország kereskedelmi forgalomba kerülő gabonatermésének központja, az ország első gabonatermő vidékének ismert Ukrajnából kissé északkelet felé toldódott el. Valójában két-három éve Ukrajna évi gabonafölöslege csak mintegy 400 millió pud, míg az Orosz Tanácsköztársaságok (R. S. F. S. R.) fölöslege 1.1-1.2 milliárd pud.

A gabonatermelés növelése mellett a harmadik 5 éves tervnek legalább részben ki kell küszöbölnie az állatállomány elégtelenségét is, melyet, mint ismeretes, megtizedeltek a kollektivizálás idején. A legutolsó rendelkezésre álló adatok alapján (*Planovoé Khozajstvo*, 1939. 7. sz.

156. 1.) a jelenlegi lóállomány alacsonyabb az 1916. évi állomány felénél és a juh- és kecskeállomány is csak 84.6 százaléka az 1916. évinek. A szarvasmarhák és sertések száma ellenben magasabb az 1916. évinél. A harmadik 5 éves terv idejére az állatállomány nagyarányú megnövelését vették tervbe: 35 százalékot a ló, 40 százalékot a szarvasmarha, 100 százalékot a sertés, 110 százalékot pedig a juh- és kecskeállományt illetően. Különös figyelmet kell a terv szerint szentelni a kolhozok eladásra való tenyésztésének is.

A különböző mezőgazdasági kérdésekhez, melyeket a Szovjetunióknak a következő években meg kell oldania még egy igen jelentékeny probléma sorozat csatlakozik: a kollektivizált mezőgazdasági termelés munkarendjének megszervezése, a megteremtendő szintézis a kolhozokban dolgozó parasztok egyéni és kollektív érdekei között.

Ezt a kérdést több ízben taglalták a szovjetsajtóban. Ugy látszik, hogy számos kolhozban, a szovjethatóságok kezdeményezésére, túl nagy helyet engedélyeztek a kolhoztagok egyéni termelésének. Így következett be az, hogy a kolhoztagok számára biztosított területek meghaladták a szabályzat előírásait, hogy a kolhoz földjeit bérbeadták és a kolhoztagok egyéni tulajdonában levő állatállomány meghaladta a megengedett kereteket. Megállapította a sajtó, hogy a kolhoztagok gyakran idejük legnagyobb részét egyéni termeléseikre fordítják és csak formailag maradnak a kolhoz tagjai, hogy részesüljenek az állam által a kollektivizált mezőgazdasági üzemek tagjai számára biztosított előjogokból. Ez gyakran arra vezetett, hogy a paraszt egyéni birtoka főjövedelmévé vált s a kolhoz csak arra szolgált, hogy palástolja „személyi gazdagodását a kolhozista élcsapat rovására.“ (*Pravda*, 1939 május 17). Ugyanez a lap szükségesnek látja az orosz parasztság szocialista eszmékben való újra-nevelését, állítva, hogy a kolhoztag „nem szabadulhat meg egyszeriben mindattól, ami egyéni paraszt voltára emlékezteti.“

E törekvések elleni harc érdekében a párt központi bizottsága és a népbiztosok tanácsa 1939 május 27.-én fontos határozatot hozott a kolhozok földjeinek megvédésére s azoknak a kolhoztagok részéről való eltulajdonítási kísérletei ellen. (*Még egy közlemény.*)

K E T T E N

Írta: DARVAS SZILÁRD

*Anyám meghalt és folytatásom
talán sohase lesz nekem,
hadd köszöntselek, egyszemélyben
anyám, szeretőm, gyermekem.*

*Együtt indultunk hajdanában
messzeágazó utakon,
s alig-alig, hogy földet értem,
szétnéztem érteid kutatón,
de te még a felhőket jártad,
gyenge voltál és elhagyott*